

Rerum Naturalium Fragmenta No. 104

Gombáskönyv kezdők részére,
VII.
Szemere László

88-96. Nyálkás gombák	3
97-98. Szegfűgombák	14

Budapest
1937

.

Rerum Naturalium Fragmenta

Jaskó Sándor szerkesztése:

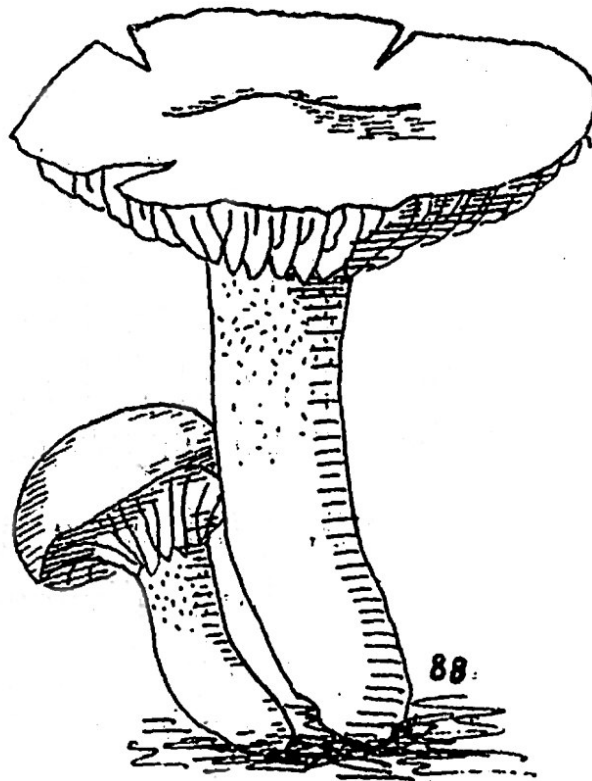
Budapest II., Lövőház-u. 22/a

88-96. Nyálkás gombák

88. Rózsás csigagomba.

Limacium pudorinum Fr.

K. Fakó sárgás, közepe felé cinóbervörösen árnyalt. Olykor rózsaszínes, sőt hús-vörösbe húzó. Harang alakú, majd szétterülő, domború. 12 cm-ig nő. Vastaghúsú. Pereme begöngyölt, pihés. Kissé ragadós, nyálkás.

B. Fehér, ritkás, kissé lefutó lemezei nem vörösödnek meg.

T. Tömött, fehéres, 12 cm-ig nő, s 2 cm vastag is lehet. Lent keskenyebb. Fent fehéren korpás, deres.

Fenyvesben és bükkerdőben terem. IX-X. Ehető.

89. Elefántcsont csigagomba.

Limacium eburneum Bull.

K. 88.-nak legfeljebb fele nagyságáig (4-7 cm) nő. Színe fehér, alig sárgás, fényes, nyálkás. Eleinte félgömb alakú, később besüppedt.

B. Lemezei is fehérek, tönkre futók, ritkán állók, különféle hosszúak, vastagok.

T. Sima, fehér, tömött, felső része korpás.

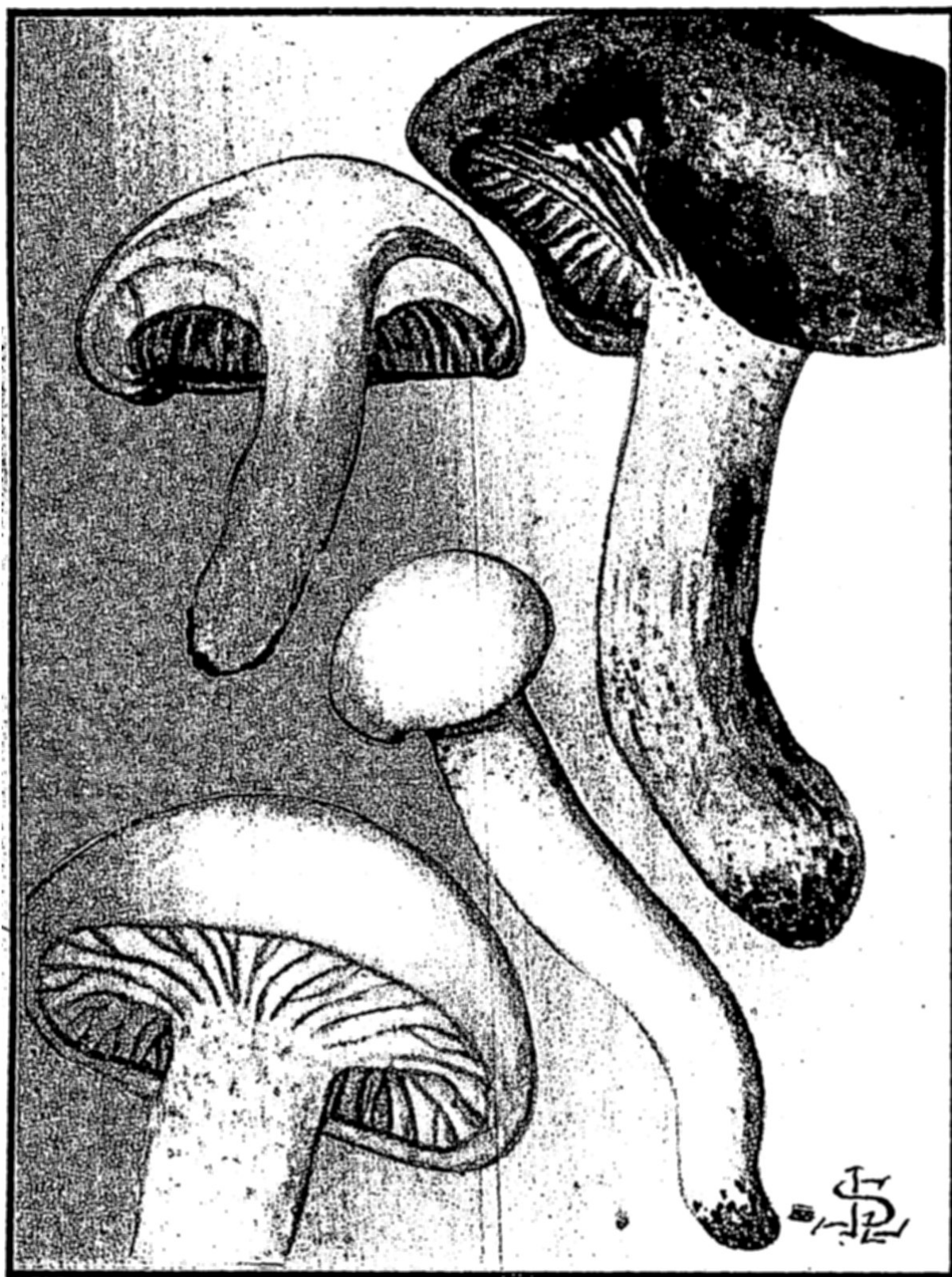
Húsa fehér, enyhe, jó ízű és szagú. Ehető. Augusztustól októberig terem. Bp. Szépkilátótól a Hármashatárhegy-felé, de a Zugligetben is előfordul.

Még ennél is kisebb (3-4 cm átmérővel) az **áttetsző nyirokgomba** (*Camarophyllus niveus* Scop.), de ez is ehető. Nagyjából a **trombitaalakú tölcsérgombácska** (*Clitocybe tuba* Fr.) is hasonlíthat ezekhez, de az igen illatos szagú, csípős ízű, s alakja is tölcséres.

90. Olajbarna csigagomba.

Limacium olivaceoalbum Fr.

K. Nagyon nyálkás. 7 cm-ig nő. Vékony húsú gomba. Színe *barna*, de később *kifakuló*. Lehet sugarasan sávozott is.

91. Foltos lemezű csigagomba. *Limacium russula* Schff.

89. Elefánt csigagomba. *Limacium eburneum* Bull.

B. Lemezei fehéresek, lefutók.

T. Vékonyabb, 10 cm-ig is nőhet, fehéres, majd később *olajbarnán foltos*, s mint a kalap, *nedves időben nyálkás*. Míg a kalap kúpos, a tönkhöz finom fehér fátyol fúzi, ez azonban később eltűnik.

Ősszel terem. Közönséges. Ehető. Bp. Hűvösvölgy, a Lövölde nevű hely felett. Hasonlít hozzá a **fagyálló csigagomba** (*Limacium hypothejum* Fr.), de ez nem oly tarka, háta olajzöldes barna, lemezei sárgák, majd pirosak. Ez még apróbb, 2-3 cm átmérőjű. Ugyancsak ehető.

91. Foltos lemezű csigagomba.

Limacium russula Schff.

K. Domború, majd kissé tölcséres, nyálkás, rózsaszínű, sárgásbarna pettyekkel. 12 cm-ig nő.

B. Fehér, egyenlőtlen hosszú, keskeny, kissé lefutó lemezei *imitt-amott rozsdás vöröses foltokkal vannak tarkítva*.

T. Tömött, fehér, alul rózsavörösén foltos, pihés. 6-7 cm magas.

Ősszel termő, igen jó ízű gomba. Ehető.

92. Sárga csigagomba.

Limacium nitidum Fr.

K. Apróbb, csak 4-6 cm. széles, nyálkás. Pereme néha hullámos, közepe *púpos*, szép *citromsárga* színe ott barnább is.

B. Sárga vagy fehéres lemezei húsosak, mélyen lefutók, különféle hosszúak, szélesek.

T. Fenn fehéres, alább citromsárga. Nyúltabb, fiatalon pihés, s ekkor a kalaphoz fehér fátyol fűzi.

Húsa csípős ízű, de azért ehető. Lombos erdőben terem.

Magyarországon kb. 20 féle csigagomba van.

93. Réti nyirokgomba.

Camarophyllus pratensis Pers.

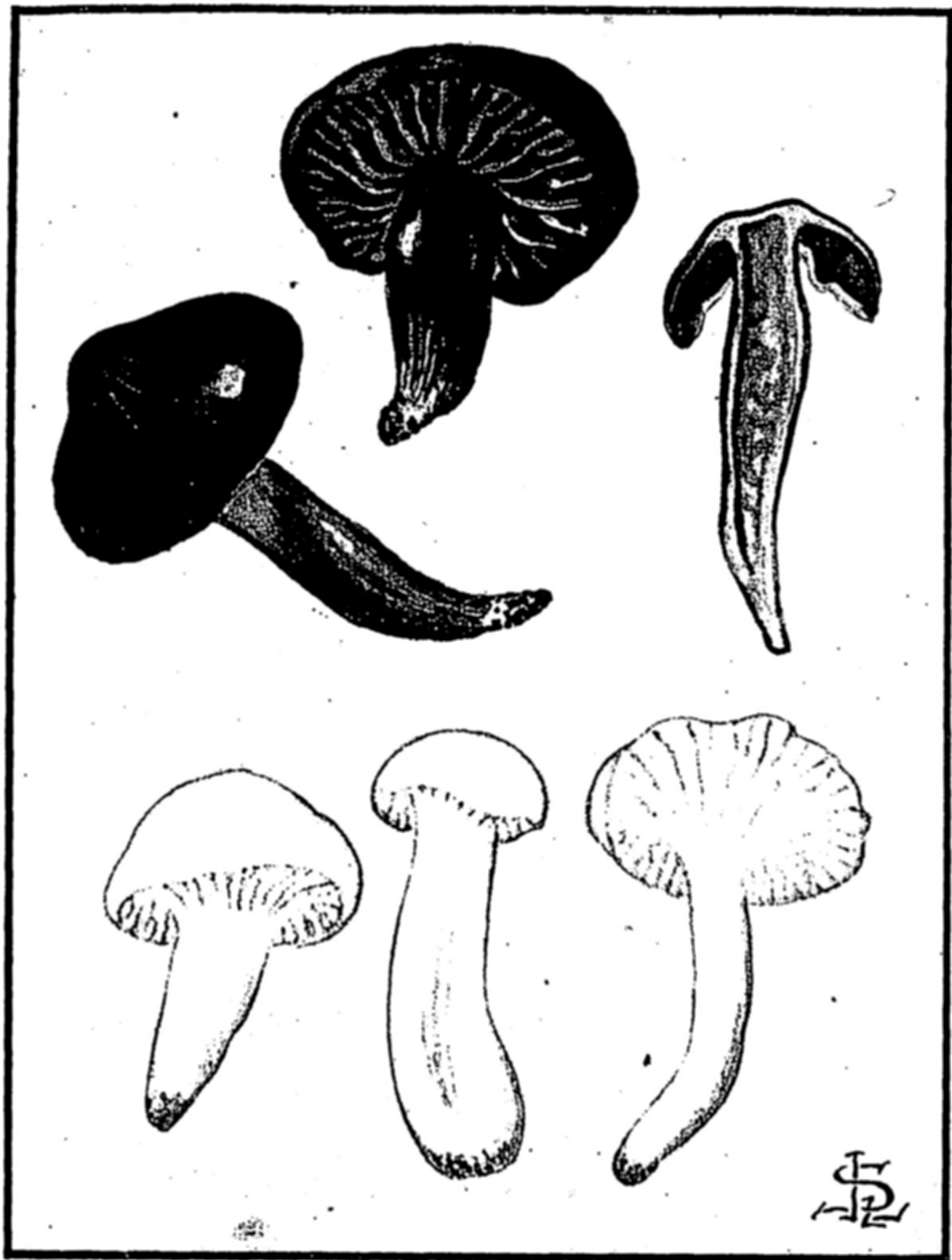
K. 3-11 cm-ig nő. Eleinte púpos, majd lapos, sőt tölcséres is. Világossárga, néha barnás, öregén ráncosan repedező.

B. Mélyen lefutó, vastag, különféle hosszú, ritkán álló lemezei fehéresek, vagy világossárgák.

T. 12 cm-ig is nő, szétterül a kalapban, tömött húsú, színe mint a kalapé.

Húsa a kalapban fehér, a tönkben viaszsárga. Ősszel, legelőkön, mezőkön terem. Ehető. 94.-hez hasonlít, de az sárgább.

Magyarországon kb. 8 féle nyirokgomba van. Közöséges a tiszta fehér **fehér nyirokgomba**, *Camarophyllus virgineus* Wulf. Alakja olyan, mint a fentié. A mezei tölcsérgombához (82.) hasonlíthat ez, de annak lemezei nem oly szépen lefutók. (V. ö. 89-et is!)

95. Bíbor nedűgomba. *Hygrocybe coccinea* Schff.

93. Fehér nyirokgomba. *Camarophyllus virgineus* Wulf.

94. Sárga nedűgomba.

Hygrocybe ceracea Wulf.

K. Kisebb (csak 4 cm-ig növvő), púpos-kalapú gomba. *Viaszk vagy kénsárga színű.* Nedvdús.

B. Kissé lefutó, sárga, különféle hosszú lemezei csaknem háromszög alakúak.

T. Sárga. Sima, fényes, nyálkás. Olykor lapított. Törékeny.

Húsa főzéskor sárga levet ereszt, s mert egyébként is jóízű, levesnek, főzeléknek érdemes szedni, főleg, amikor sok terem. Nyirkos őszi időben, réteken nő. 93.-hoz hasonlít, de az fakóbb.

Magyarországon kb. 10 féle nedűgomba van. Állítólag egy faja se mérges. A kezdő gombász mégse gyűjtse őket, mert alakra a veszélyes susulykagombákhoz hasonlítanak. (68.)

95. Vörös nedűgomba.

Hygrocybe punicea Fr.

K. Alakra 93., 94.-hez hasonlít, de színe szép vérvörös, azonban igen kifakul. 12 cm-ig nőhet. Sima, csupasz, nyálkás, törékeny.

B. Krómsárga, alig vöröses, tönköt érintő lemezei különféle hosszúak, öblösek, harmatozók.

T. Üres, törékeny, gyűrű nélküli, vörös. Kissé dúzzadt. Szálasan csíkos.

Általában nyirkos, nedvdús gomba, melynek leve is szép narancsszínű, ezért levesnek való. Ősszel terem.

Hasonmása a **kúpos nedűgomba** *Hygrocybe conica* Scop., ez már nyártól terem, kalapja narancssárga-vérvörös, tönkje is, lemeze sárga. *Jellegzetessége, hogy nyomásra fekete foltos lesz.* Ez is ehető, de ajánlatos leforrázni. Bp.

E kettőhöz színre hasonló, de kisebb a **bíbor nedűgomba**, *Hygrocybe coccinea* Schff.

K. Cseresznye-vörös, de kifakuló. Nedvesen fénylő. Sima. Csak 4 cm-ig nő.

B. Narancssárga lemezeinek *éle legtöbbször sárga.*

T. Cseresznye-vörös, sima, csaknem fényes. Alulról sárguló. Belül sárga, odvas.

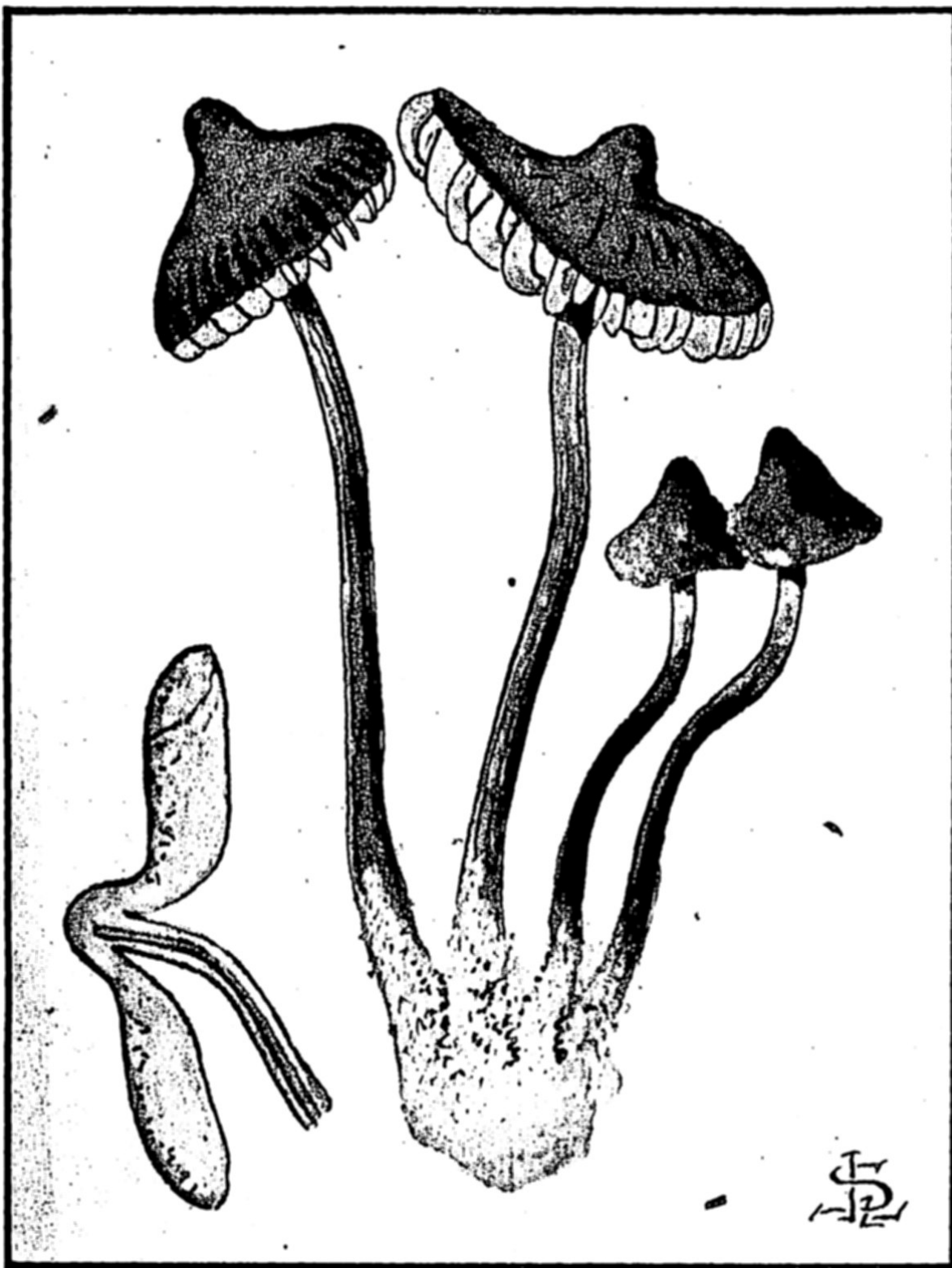
A friss gomba sárgára fakul, de nem tartósan. Ha tovább szárítjuk, piros színét visszanyeri, ha nem is a friss gomba szép csillogó piros színét. Ehető. Mohos erdőtalajon, de réten-mezőn is terem. Közöséges. Bp. Zugliget. V-XI.

96. Lúgszagú kígyógomba.

Mycena alcalina Fr.

K. Szürkésbarna, olykor vörös foltokkal, szélén ráncos barázdás. Harangalakú, hegyes púppal. 2-5 cm atm.

B. Világosszürke, néha vörös foltos, széles, tönkhöz nőtt, vagy attól kissé elálló lemezei a végeik felé szelesedők.

96. Lúgszagú kígyógomba. *Mycena alcalina* Fr.

T. Bíbor vagy lila-barna, sima, nyirkosan fénylő, teteje halványabb, sima, alul borostás (nemezes-gyapjas.) Sokszor több van csoportba nőve. 5-12 cm magas, 2-4 mm vastag.

Szaga gyakran lúgra emlékeztető, íze is kellemetlen. Különféle korhadó fatönkön, de a földön is nő. IX-XI. Közönséges. Bp. Zugliget.

A sok kígyógomba közül még egy rózsaszínű, csinos gombácska leírását közlöm itt: **Retekszagú kígyógomba**, *Mycena pura* Pers. *Az egész gomba lilás rózsaszínes kékes, de néha igen kifakulhat.*

K. Lapos harangalakú, pereme néha barázdás. Zsenge, törékeny. 6 cm-ig nő. **B.** Fakóbb lila lemezei szélesek, öblösek, a tönköt érintők. **T.** Fakóbb, néha vöröses lila. Csupasz. Felfelé keskenyedő. Szálakra foszló, csöves. 10 cm magas és 1 cm vastag is lehet, de leggyakrabban törpébb.

Ha van íze és szaga, az a hónapos retekre emlékeztet. Ehető, más gombával vegyest. Erdőtalajon nő. VII-X. Közönséges. Bp. Hűvösvölgy. Van törpe alakja is. Lemezeinek színénél fogva némileg 84.-hez hasonlíthat.

Magyarországon 68 féle kígyógombát ismerünk. Ezek legtöbbje apró, konyhai gyűjtés szempontjából hasznavehetetlen gomba. Ilyen apró növésszerű, tönkre le nem futó lemezű, hegyes kalapú és magas, csöves szárú gomba sokféle van még. Ilyenek a szegfűgombák is általában, (pl. 97.) de azoknak kemény száruk, vastag, gyéren álló lemezeik vannak. *Spóraporuk úgy a kígyógombáknak, mint a szegfűgombáknak fehér.*

A többi ilyen alakú apró gombának már nem fehér a spórapora, hanem más színű, és pedig:

Ha a spórapor rozsdás sárga-barna, akkor: *Szemétgomba* – *Naucoria* (32).

Ha a spórapor rozsdaszínű: *Turjángomba* – *Galera* (17).

Ha a spórapor rózsaszínű, világos hús-vöröses: *Kupakgomba* – *Nolanea* (9).

Ha a spórapor bíbor-barna: *Targomba* – *Psilocybe* (15) (Ezeknél a bélés néha lefutó!)

Ha a spórapor fekete, és a kalapon fátyol nincs: *Tücsökgomba* – *Psathyrella* (7).

Ha a spórapor bíbor-fekete, a kalap pereme néha cafatos: *Porhanyósgomba* – *Psathyra* (11).

Ha a spórapor fekete, s a kalap széle, meg a tönk is lehet fátyolos: *Trágyagomba* – *Panaeolus* (9). Ezek bélése úgy elfeketedik, akár a tintagombáké, (99-100. sz.) de tintává nem folyik szét.

Az apró, lefutólemező gombákról hasonló eligazítást a 84. számnál találunk. A zárjelbe írt számok azt mutatják, hogy az illető nembe tartozó gombából hány van Magyarországból kimutatva.

Az érdeklődő megtalálja leírásukat haladóknak szánt gombás-könyvünkben.

97-98. Szegfűgombák.

97. Közönséges szegfűgomba.

Marasmius oreades Bolt.

K. Eleinte púpos, majd szétterülő, pereme felhajló. Sima, száraz. Színe világos okkertől barnáig, a púp olykor sötétebb. 5 cm-ig nő.

B. Szabad (a tönköt legfeljebb érintő), hasas, ritkán álló, különféle hosszú lemezei rendszeren szélesebbek mint a kalap húsa, színük világosabb a kalap színénél.

T. Tömött, végig egyforma vastag (3-4 mm). 8 cm-ig nő, olyan színű, mint a kalap, felül fehér pihés, szálas, alul sima. Szívós, szárazon megsodródik. Néha pudvásodó.

Húsa fehéres-sárga, kellemes ízű és szagú (szegfűszegre emlékeztető). Májustól októberig, mezőkön, réteken, gyakran köröket alkotva seregesen nő. Szárítani is jó. Az idősebbje rágós, ezen kívül tönkjét se használjuk. Bp. (68-ra ügyelni!)

Árnyékos helyen (fák alatt, erdőn) egy hasonmása él, a gyapjaslábú **szegfűgomba** *Marasmius peronatus* Bolt. Ez lágyabb, hol sárgás, hol szürkés, néha barna. Lemeze sötétebb, mint húsa; szaga, íze kellemetlen, nem enni való. Ismertetőjegye még, hogy a tönkje alul sárga gyapjas. Erdőben nő, igen közönséges. Bp.

Közönséges szegfűgomba. *Marasmius oreades*
Gyapjas-lábú szegfűgomba. *Marasmius peronatus*

98. Foghagymaszagú gombácska.

Marasmius scorodonius Fr.

K. Csak 1-3 cm átmérőjű, harangalakú, majd szétterülő, sima, barna vagy vörös-barnás, később elfakuló.

B. Tönkhöz nőtt lemezei nem igen sűrűek, kb. 1 mm szélesek, fodrosak, fehérek.

T. Csak 1 mm széles, 2-4 cm hosszú, fényes vörös-barna, a kalapnál sötétebb, kivéve a tönk tetejét, hol világosabb a vörös-barna szín.

Júniustól októberig, erdőkben nő. Szaga és íze a foghagymára emlékeztet, s annyira erős, hogy ezt az ételekben helyettesítheti is, magában nem igen szokás elkészíteni. Jól szárad.

Még sokfajta (kb. 30) szegfűgomba van Magyarországon. *Jegyeik:* Merev szár, vastag, gyéren álló, nem lefutó lemezek, fehér spórapor. Legtöbbje apró gomba.